

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNDE MHP

MUSTAFA ALTUNOĞLU

" 24 HAZİRAN YENİ BİR DOĞUŞ "

" Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Neden, Nasıl "

Sivas,

Yozgat, Tokat, Adıyaman, Amasya

CUMHUR İTTİFAKI
MİLLET AKLI

CUMHUR İTTİFAKI
MİLLET AKLI

SETA

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNDE MHP

MUSTAFA ALTUNOĞLU

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Hasan Suat Olgun
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
MHP'NİN TÜRKİYE SİYASETİNDEKİ YERİ	8
MHP'NİN SİYASAL KONUMLANMASI	11
MHP'NİN SEÇİM PERFORMANSLARI	13
2002 SONRASI MHP'NİN MUHALEFET SİYASETİ	15
15 TEMMUZ'DAN 24 HAZİRAN'A MHP	17
24 HAZİRAN SEÇİMLERİ: KAMPANYA VE ADAYLAR	20
SONUÇ	22

YAZAR HAKKINDA

Mustafa Altunoğlu

ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nden 2000'de mezun oldu. Aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Bilecik İİBF'de başladığı akademik hayatını Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde sürdürmektedir. Kimlik politikaları, siyasal hayat ve siyasi partiler gibi alanlarda çalışmaları bulunmaktadır. *Geçmişin Yüküyle Yenilik Arayışı: CHP'de Lider, Tavan, Taban Analizi* adlı çalışması SETA tarafından yayımlanan Altunoğlu *İdealkent (Kent Araştırmaları Dergisi)* dergisinin editörleri arasındadır.

ÖZET

Bu analizde 24 Haziran parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerine doğru Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) siyasi konumu ele alınmaktadır. Seçimlere AK Parti ile birlikte Cumhur İttifakı çatısı altında giren MHP'nin 24 Haziran'a giden süreçte konumunun daha iyi anlaşılabilmesi için partinin kuruluşundan itibaren taşıdığı siyasi misyonun doğru anlaşılması elzemdir. Siyasi hayatı boyunca gerektiğinde devletin bekası için kendi gündeminden taviz vermekten çekinmeyen MHP bu anlayışının bir örneğini 15 Temmuz Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) darbe girişimi sonrasında da göstermiştir. Darbe girişiminin akabinde FETÖ ve PKK tehdidine karşı AK Parti ile birlikte "Yenikapı ruhu" misyonuyla hareket eden Devlet Bahçeli terör örgütlerinden gelen tehditler karşısında Türkiye'de hükümet sisteminin revize edilmesinin elzem olduğunu vurgulamıştır. Bu sebeple 16 Nisan 2017'de gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi referandumunda AK Parti ile birlikte değişikliğin gerçekleşmesi yönünde irade ortaya koymuştur.

Bunun akabinde seçim ittifakları sisteminin Meclisten geçmesi hususunda AK Parti ile birlikte hareket ederek yasanın onaylanmasını sağlamıştır. MHP'nin bu doğrultuda attığı son adım ise 2019'da gerçekleştirilecek seçimlerin 24 Haziran 2018'e alınmasında verdiği destektir. Dolayısıyla MHP'nin devletin bekasını önceleyen bu anlayışı Türkiye'de hükümet sistemi dönüşümünün önünü açmış ve yapısal sorunların çözümü için önemli bir referans olmuştur. Bu veriler ışığında analizde öncelikle MHP'nin geçmişten günümüze siyasal anlayışını özetleyen temel paradigmalara değinilecektir. Akabinde 24 Haziran seçimlerine giden sürecin anlaşılması için 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında MHP'nin siyasi söylemi ve politikaları analiz edilecektir. Son olarak ise MHP'nin 24 Haziran seçim sürecinde ortaya koyduğu temel söyleme odaklanılacaktır.

**Bu analizde
24 Haziran
parlamento ve
cumhurbaşkanlığı
seçimlerine doğru
Milliyetçi Hareket
Partisi'nin (MHP)
siyasi konumu ele
alınmaktadır.**

GİRİŞ

Türkiye’de 24 Haziran 2018 Pazar günü seçimler sandık başına gidecek. Seçimlerle birlikte yeni hükümet sisteminin uygulanmasındaki son aşama tamamlanmış olacak. Ayrıca ülke yönetimini kimin üstleneceği de karara bağlanacak. 24 Haziran akşamı parlamentoda hangi siyasi partinin kaç sandalye ile temsil hakkı kazandığı da kesinleşecek.

Türkiye’de her seçim önemlidir ve bir ölüm kalım meselesi olarak görülür. Seçimlere atfedilen değer siyaset, ekonomi ve toplum ilişkisinde siyasi faaliyet ve kurumların belirleyiciliğinin yalın bir yansımasıdır. Müzakere ve rekabet siyasetin alanını genişletmektedir. Öte yandan seçimlerin bir ölüm kalım meselesi şeklinde görülmesi Türkiye’nin politik kültürünün sahip olduğu yapısal sorunların her seçim evresinde tekrar belirginleşmesiyle de ilgilidir. Türkiye’de rekabet içindeki aktörlerin zaman zaman demokratik siyasetin gelenekselleşmiş evrensel standartlarını

hiçe sayan yollara tevessül ettikleri görülmektedir. Seçim sonuçlarını etkilemek amacıyla şiddete başvurmak bu yollardan biridir. 7 Haziran ve 1 Kasım süreçlerinde PKK’nın şiddet eylemleri gerçekleştirmesi bu duruma örnektir.

24 Haziran’da yapılacak seçimlerin farklı bir bağlamı bulunmaktadır. 16 Nisan referandumuyla kabul edilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş seçimler sonrasında gerçekleşecektir. Yeni hükümet sisteminde yürütme makamı olan Cumhurbaşkanlığı elde etmek aktörler için oldukça önemlidir. Aktörlerden her biri –seçimden zaferle çıkması halinde– kendi anlam dünyasından beslenen Türkiye vizyonunun inşası için büyük bir fırsat da yakalamış olacaktır. Bu sebeple analizde bu genel bağlam içinde MHP’nin konumu ele alınacaktır. Bu amaçla öncelikle MHP’nin 1969’dan günümüze değin Türk siyasi hayatı içindeki yeri tarihsel ve teorik bir bağlama oturtularak ele alınacaktır. Sonrasında ise MHP’nin daha önceki seçimlerde gösterdiği performanslara kısaca değinilecektir. AK Parti ve MHP arasındaki ilişkileri ele almak bu analizin öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Son olarak MHP’nin 24 Haziran seçimleri için yürüttüğü kampanya ve milletvekili adayları değerlendirilecektir.

MHP’NİN TÜRKİYE SİYASETİNDEKİ YERİ

2019’da ellinci kuruluş yıl dönümünü kutlayacak olan MHP 9 Şubat 1969’dan beri Türk siyasetinde etkin bir rol oynamaktadır.¹ Kurucusu Alparslan Türkeş’in 1997’deki ölümüne kadar MHP kurucu lideriyle özdeşleşmiş, bu sebeple parti uzun süre “Türkeş’in partisi” olarak anılmıştır.

1. 12 Eylül 1980’de diğer siyasi partilerle birlikte MHP’nin de kapatıldığını bu noktada hatırlamak gerekir. Önce Muhafazakar Parti (MP), sonrasında ise Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP), 12 Eylül öncesinin MHP’sini temsilen bir süre faaliyet gösterdi. 24 Ocak 1993’te ise MÇP adını MHP olarak değiştirdi.

Alparslan Türkeş ismi ilk defa 1944'te "Türkçülük-Turancılık davası" ile duyulmuştur. Türkeş ilgili tarihte genç bir teğmendir. 1944'e kadar devletin makbul vatandaşları arasında yer alan Türkçüler İkinci Dünya Savaşı'na özgü konjonktür içinde gözden düşerek faaliyetleri sebebiyle kovuşturmayaya maruz kalmıştır. Uzun bir soruşturma döneminden sonra 7 Eylül 1944'te Türkçülük-Turancılık davası başlamıştır. Davada Zeki Velidi Togan, Reha Oğuz Türkkan, Nihal Atsız, Hüseyin Namık Orkun, Orhan Şaik Gökay, Fethi Tevetoglu, Hikmet Tanyu ve Alparslan Türkeş başta olmak üzere 23 sanık yargılanmıştır. Dava 29 Mart 1945'te sonuçlandırıldığında on kişiye çeşitli cezalar verilirken Alparslan Türkeş dokuz ay on günlük hapis cezası almıştır.²

Türkeş ismi ikinci ve daha belirgin bir şekilde 27 Nisan 1960'ta gündeme gelmiştir. Darbeci genç subaylar adına radyoda Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyduğunu bildirme görevi Türkeş'e verilmiştir. Milli Birlik Komitesi'nin önde gelen simaları arasında yer alan Türkeş ordunun uzun bir süre ülkenin yönetimini elinde tutarak bir dizi reformu yürürlüğe koymasını savunanlardandır. Buna karşılık bir başka grup ise bir an önce gerekli düzenlemelerin yapılması suretiyle yönetimin sivillere devredilmesini daha doğru bulmaktadır. Bu çatışma, içinde Türkeş'in de yer aldığı 14'lerin³ tasfiyesiyle sonuçlanır ve Türkeş bu kapsamda yaklaşık 25 ay Hindistan'da bir tür sürgün hayatı yaşar. Dönüşünde arkadaşlarıyla birlikte Türkiye Huzur ve Yükselme Derneği'ni kurar. Öte yandan Türkeş aktif siyaset içinde yer almak da istemektedir. Önce Adalet Partisi (AP) ile temas sağlar lakin netice alamaz. En nihayetinde 31 Mart 1965'te Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne (CKMP) katılır. Türkeş CKMP'ye geçerken yanında 14'lere mensup Rı-

fat Baykal, Numan Esin, Ahmet Er ve Muzaffer Özdağ da vardır.⁴

Türkeş ve arkadaşlarının CKMP'ye katılmasıyla birlikte yeni bir gençlik örgütlenmesi ortaya çıkmaya başlar. Türkeş'in "komandolar" adıyla maruf "ülkücü gençlik"i hızla etkinlik kazanır. Bu yıllar aynı zamanda "antikomünist" duyarlılıklar temelinde gençliğin harekete geçirildiği bir sürece karşılık gelmektedir. Öyle ki SSCB ve komünizm tehdidiyle baş etmek üzere Komünizmle Mücadele Dernekleri kurulmuş ve kısa sürede etkinliğini artırmıştır. Türkeş'in liderliğindeki CKMP de benzer bir siyasi konumlanma içindedir.

CKMP Adana'da toplanan kongreyle adını 9 Şubat 1969'da MHP olarak değiştirir. Türkeş 1997'deki ölümüne kadar partide tartışılmaz liderdir. Partinin karizmatik lideri hüviyetiyle "lider, teşkilat, doktrin" üçlemesinin en öncü gücünü simgelemektedir. Türkeş'in MHP'si 1970'lerde bir parçası olduğu Milliyetçi Cephe hükümetleri ve sol-sağ çatışmaları içindeki yeriyile iz bırakmıştır. Buna karşılık 12 Eylül 1980 sonrasında faaliyetleri durdurulan ve lideri yasaklı halde bulunan MHP'nin toparlanması oldukça uzun zaman almıştır. Çünkü kadrolarının önemli bir kısmı ya hapsedilmiş ya da Turgut Özal'ın liderliğindeki Anavatan Partisi'nde (ANAP) faaliyetlerini sürdürmeyi tercih etmiştir. 1991 bu bakımdan kritik bir eşişe denk gelir. İlk defa MHP kadroları 12 Eylül sonrasında tekrar TBMM çatısı altında temsil şansı elde etmiştir. Aslında bu gelişmeyle birlikte MHP'nin merkeze yolculuğu başlar. Özellikle 1995 seçimleri öncesinde Türkeş hayli ilerlemiş yaşıyla artık oldukça tecrübeli bir siyasetçidir. MHP'yi de merkez sağ parti haline getirmek istemektedir. Türkeş'in açtığı bu yoldan

2. Ayşe Hür, "Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan ve Turancılar Davası", *Radikal*, 10 Şubat 2013.

3. Grupta Türkeş dışındaki isimler Fazıl Akkoyunlu, Rıfat Baykal, Ahmet Er, Orhan Erkanlı, Numan Esin, Orhan Kabibay, Mustafa Kaplan, Muzaffer Karan, Münir Köseoğlu, Muzaffer Özdağ, İrfan Solmaz, Şefik Soyuyüce ve Dündar Taşer'dir.

4. 14'lerin diğer üyeleri sürgün dönüşü farklı siyasi partilere katılmışlardır. Bir kısmının CKMP'ye katıldığı yukarıda belirtilmişti. Öte yandan Muzaffer Kıran Türkiye İşçi Partisi (TİP) adına 1965 seçimlerinde Meclise girmiştir. Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı ve İrfan Solmaz ise aynı seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) adına yarışmıştır. Bkz. Halil Berktaş, "Belgesel (10), MBK, 14'ler ve İdamlar", *Serbestiyet*, 1 Temmuz 2016, <http://www.serbestiyet.com/yazarlar/halil-berktay/belgesel-10-mbk-14ler-ve-idamlar-700689>, (Erişim tarihi: 22 Haziran 2018).

1997’de MHP’nin başına geçen Devlet Bahçeli de yürüyecektir. Bahçeli MHP’nin daha ılımlı bir siyasetle merkez sağ parti haline getirilmesi sürecini hızlandıracak ve partisinin ideolojik pozisyonunu daha merkeze yakın bir yere taşıma çabası içine girecektir.⁵

1997’den bugüne Devlet Bahçeli MHP genel başkanıdır. Bahçeli’nin liderliğinde MHP Türkeş’li yıllarda ulaşamadığı oy oranlarını yakalamayı başarmıştır. 2002’de Parlatentonun dışında kalsa da yapılan her seçimde siyasette ağırlığını göstermiştir. Buna karşılık seçimlerin ortaya çıkardığı sonuçların partilileri ve parti içindeki önde gelen aktörleri tümüyle mutlu ettiği söylenemez. Bu sebeple MHP içinde oldukça çetin liderlik yarışları yaşanmıştır. Önce Ümit Özdağ 2005’te parti liderliği için girişimde bulunmuş fakat Bahçeli karşısında başarılı olamamıştır. 2005’teki bu deneyimin tam yedi yıl sonrasında Koray Aydın genel başkanlık için bir çıkış yapmıştır. 4 Kasım 2012’de toplanan 10. Olağanüstü Büyük Kurultay’da Koray Aydın seçim yarışını kazanamamıştır. Aydın 1.214 delegenin 725’inin oyunu alan Bahçeli karşısında ancak 441 oy toplayabilmiştir.

Son olarak Meral Akşener öncülüğündeki muhalif hareket 2015’te parti içinde bir mücadeleye girdi. 30 Kasım 2015’te olağanüstü kurultay çağrısı yapan Meral Akşener’i parti içindeki diğer muhalifler Sinan Oğan, Koray Aydın ve Ümit Özdağ da destekledi. Bu süreçte tüm bu kişilerin de bulunduğu dokuz isim MHP’de genel başkan adayı olduklarını ilan ettiler. Muhalif hareketin temel motivasyonu parti içi karışıklıktan faydalanarak genel başkan değişikliğine gidebilmek ve MHP’yi yeniden şekillendirmektir. 7 Haziran seçimleri sonrasında Devlet Bahçeli’nin uzun yıllar sonra ilk kez iktidar olmaya bu kadar yaklaşan MHP’yi her türlü koalisyon denkleminin dışında tutması ve 1 Kasım seçimlerinde oy oranında

yaşanan ciddi düşüş parti içi muhalefeti harekete geçirdi. Böylece parti içerisinde sık sık yargıya da intikal eden çekişmeli bir mücadele başladı. Nihayetinde bu gerilimli rekabet parti içinde Devlet Bahçeli’nin gücünü konsolide etmesi ve muhaliflerin önemli bir kısmının MHP’den ayrılmasıyla sonuçlandı.⁶ Devlet Bahçeli parti içi muhalifler krizini FETÖ tarafından MHP’ye yapılan bir müdahale şeklinde okudu.

Parti içerisinde mücadele edemeyeceğini anlayan muhalifler önce 16 Nisan Anayasa değişikliği referandumu için “Türk Milliyetçileri Hayır Diyor Platformu” ile ve sonraki süreçte ise Meral Akşener öncülüğünde İYİ Parti’yi kurarak mücadele alanlarını farklı zeminlere kaydirdılar. Yeni kurulan partinin herkesten oy alabilecek bir merkez partisi olduğu öne sürüldü ancak parti eski MHP’liler ve milliyetçi tabandan gelen siyasetçilerle beraber bu iddiasını yerine getiremedi.

Bu ayrılışla MHP esasen üçüncü kez kendini içinde bölünmüştür. MHP’nin ilk bölünüşü 1992’de Muhsin Yazıcıoğlu öncülüğünde bir grubun MHP ile yollarını ayırması ve 29 Ocak 1993’te Büyük Birlik Partisi’ni (BBP) kurmasıyla yaşanmıştır. MHP’den ikinci kopuş bir genel başkanlık yarışı sonrasında Tuğrul Türkeş’in öncülüğündeki grubun partiden istifasıyla gerçekleşmiştir. 1997’de Alparslan Türkeş’in ölümünü takiben ortaya çıkan genel başkanlık yarışında Tuğrul Türkeş ve Devlet Bahçeli yanlıları arasında zaman zaman şiddet içeren gerilimler vuku bulmuş ve yarış Bahçeli’nin üstünlüğüyle sonuçlanmıştır. MHP içinde siyaset yapma imkanı daralan Tuğrul Türkeş bir süre sonra Aydınlık Türkiye Partisi’ni (ATP) kurmuştur. Bu bölünmelerin ilk ikisinin yani BBP ve ATP’nin varlığının MHP’nin gücünü çok fazla sarstığı söylenemez. Son bölünmenin yani İYİ Parti’nin siyasi hayatımız içinde yerini almasının ne türden bir sonuç doğuracağı ise ilerleyen süreçte görülecektir.

5. Alev Çınar ve Burak Arıkan, “The Nationalist Action Party: Representing the State, the Nation or the Nationalists”, *Turkish Studies*, Cilt: 3, Sayı: 1, (2010), s. 35.

6. MHP içinde 2016’da yaşanan iç çekişmeler için bkz. “2016’da Siyaset”, *2016’da Türkiye*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2016).

MHP’NİN SİYASAL KONUMLANMASI

MHP’nin ideolojisi ya da söylem haritası içinde “devlet”, “vatan”, “ülke” ve “millet” gibi kavram setleri öne çıkar. Devlet ve millete atfedilen kutsallık MHP’nin herhangi bir olay ya da hareket karşısındaki pozisyonunun belirginleşmesini kolaylaştıran bir unsurdur. MHP’nin bütün siyasal söylemleri bir biçimde “devlet tasavvuru” ile çakışma veya en azından temas halindedir.⁷ Şayet bir olay ya da hareket devlet için yarar sağlayacaksa MHP için desteklenebilir bir mahiyet arz etmektedir. Yine aynı şekilde Türkiye’nin faydasına bir sonuç üretmeyecekse MHP söz konusu olay ya da hareketin karşısında duracağını her fırsatta vurgulamaktadır. Bu tavır bazen devleti devletten daha çok düşünme biçiminde karşımıza çıkar. Bir bakıma MHP devletle aşırı bir biçimde özdeşleşmiştir.

Bu genel tasavvur sebebiyle MHP sık sık siyaset karşıtı bir hatta yerleşebilmektedir. Dolayısıyla parti çoğunlukla “reaksiyoner” ya da “negatif siyaset” olarak adlandırılabilir bir söyleme başvurur. Aslında bütün bunlardan şu sonuç çıkarılabilir: MHP’nin anlam dünyası öncelikle devlet tarafından belirlenmektedir. Bu belirlemede devlet hem kutsallığı hem de öncelikleri bakımından MHP’nin sınırlarını çizmektedir. Bu sebeple parti devletin çizdiği sınırların dışına çıkmak istemez. Asıl olan devletin otoritesine itaattir.⁸ Bütün eylem ve faaliyetlerinin ardında bu temel güdü yer almaktadır.

Devlete atfettiği bu içsel değer sebebiyle MHP’nin devlet-toplum ya da devlet-birey ilişkilerini aşkın bir şekilde kavradığı düşünülmeye

melidir. Her ne kadar devlete itaati esas alan bir otoriterliğin etkisi her zaman hissedilse de özellikle 1990’lardan itibaren MHP söyleminde liberal temalar önemli bir yer edinmiştir. Örneğin Devlet Bahçeli’nin genel başkan olmasını takip eden yıllarda globalleşme ve AB ile ilgili meseleler gündeme geldiğinde ya da demokratikleşme başlıklı tartışmalar yaşandığında MHP kısmen liberal milliyetçi bir hat izlemiştir. Özgürlükler ya da demokrasi MHP söyleminde 1990’larla birlikte önemli bir yer edinmiştir. Burada MHP siyaseti demokrasi ve özgürlüklerin devletin bekası ya da menfaatiyle çelişmediği bir noktadadır.

MHP’nin bütün siyasal söylemleri bir biçimde “devlet tasavvuru” ile çakışma veya en azından temas halindedir.

MHP’nin 1990’larda daha demokrat ve liberal bir söylem benimsemesiyle merkez sağa yaklaşma arzusu arasında zaman açısından açık bir uyum söz konusudur. MHP’nin anlam dünyasının merkez sağa açıldığı bu yıllarda amaç kitleselleşmektedir. Bu kitleselleşme bir bakıma MHP’nin sınırlarını aşması ve marjinalikten kurtulması anlamına gelmektedir. Alparslan Türkeş’in son yıllarında da bu amaç etrafında örülü bir parti politikası yürürlüktedir. Türkeş’in halefi Devlet Bahçeli de aldığı bir dizi tedbirle MHP’yi kitlelere açmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda parti söyleminde liberal değerler ve demokrasiye ayrılan alan hayli genişletilmiştir. MHP’nin gençlik tabanı bilim ve aklın ışığında birikimlerini artırmaya teşvik edilmiş ve hatta giyim ve görünüşlerine özen göstermeleri hususunda bilgilendirilmişlerdir. Ayrıca MHP’nin bu yıllarda “derin devlet” ya da “gayrinizami harp taktikleri”ni uygulama çabası içindeki çevrelerle ve mafya örgütlenmeleriyle arasındaki mesafeyi hayli aç-

7. Güven Gürkan Öztan devlet tasavvuru ile çakışma veya temas etmeyi Türk sağının genel bir özelliği olarak vurgulamaktadır. Ben burada Türk sağına atfedilen bu özelliği MHP’ye uyarladım. Bkz. Güven Gürkan Öztan, “Türk Sağında Devlet Fetisizmine Dair”, *Türk Sağı Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*, ed. İnci Özkan Kerestecioğlu ve Güven Gürkan Öztan, (İletişim Yayınları, İstanbul: 2012).

8. Menderes Çınar, “Bir Devlet Ciddiyeti Analizi”, *Milliyetçilik, Faşizm ve MHP*, ed. Seyfi Öngider, (Aykırı Yayınları, İstanbul: 2002).

tığı söylenebilir. Bir bütün olarak bakıldığında MHP “sorumluluk sahibi sağduyulu bir parti” imajını korumayı önemser hale gelmiş ve hatta bu yüzden maruz kaldığı pasifleşme ya da ülkücü iradeyi temsil edememe eleştirilerine rağmen bu sağduyulu konumunda sebat etme çabası içinde olmuştur.⁹

Öte yandan merkez ve MHP arasındaki ilişki aslında tek yönlü değildir. Çünkü bir yandan MHP merkeze doğru hareket ederken diğer yandan merkez de MHP’lileşmiştir. Merkezin bu yöneliminde Kürt meselesi ve Refah Partisi’nin (RP) yükselişe geçmesinin önemli bir etkisi vardır. Bir yandan Kürt meselesinin PKK eliyle şiddete bulanması ve bu sebeple beka kaygılarını tetiklemesi diğer yandan RP’nin yükselişinin devletin seküler niteliğini aşındıracağı kaygısını büyütmesi devletin ve merkezi unsurlarının daha milliyetçi ve otoriter aynı zamanda daha seküler bir dille faaliyetlerini sürdürmeye başlamalarına yol açmıştır.

MHP’nin Türkiye siyaseti içindeki bir diğer önemli özelliği antiemperyalist tutumunda karşımıza çıkar. MHP’nin antiemperyalizmi devleti, ülkeyi, vatani ve milleti kutsallaştırmasının bir yan unsuru olarak da görülebilir. Bu antiemperyalizm 1990’lardaki merkeze yaklaşma çabalarına rağmen görünürlüğünü belli oranda muhafaza edecektir. Kısaca söylemek gerekirse MHP komünizm ve kapitalizm dayatmalarına karşı çıkar ve bir tür “üçüncü yol”dan yanadır. Komünizm ve kapitalizmle arasına koyduğu mesafe MHP’nin hem SSCB’yi (Rusya’yı) hem de ABD ve AB ülkelerini birer emperyalist güç olarak kodlamasında görülür. MHP’nin siyasi anlayışına göre bu ülkeler hem iktisadi ve siyasi hem de kültürel bir tehdit oluşturmaktadır. İktisadi ve kültürel bakımdan da ülkenin tam bağımsızlığı ve geleneksel değerlerinin muhafaza edilebilmesinin önünde ciddi engeller yaratmaktadır.

9. Tanıl Bora, *Cereyanlar*, (İletişim Yayınları, İstanbul: 2017), s. 331.

1990’larda yoğun bir biçimde gündemde yer alan globalleşme ve AB ile ilgili tartışmalara MHP’nin yaklaşımı bu çerçevede şekillenmektedir. Aslında parti ne globalleşme ne de AB’ye kategorik olarak karşıdır. Devlet Bahçeli özellikle Kasım 2000’de yapılan parti kongresinde globalleşme ve demokrasiye en az milliyetçilik kadar yer vermiştir. Söz konusu kongredeki konuşmasında globalleşmenin kendisini değil eşitsizlikçi doğasını eleştirmiştir. Dahası ulusal egemenlik için küreselleşmenin büyük bir risk taşıdığı kanaatindedir.¹⁰ Globalleşme ona göre istikrarsız, ekolojik sorun, yozlaşma, finansal bir krizin bir anda pek çok ülkeyi etkisi altına alacak biçimde yaygınlaşması, nüfus artışı, salgın hastalık, ırkçılık ve global bir sorumluluk bilincinin eksikliğinin temel müsebbibidir.¹¹ Öte yandan Bahçeli AB’ye uyum yasaları kapsamındaki düzenlemelerde azınlık haklarının ve kültürel hakların gündeme gelmesini de Kürt ayrılıkçılığını teşvik edeceği ve dolayısıyla milli bütünlüğü ortadan kaldıracığı için redetmektedir.¹²

MHP’nin anlam dünyasının bir diğer önemli boyutu İslamiyet ve Türklük arasındaki bağdır. Genel eğilimi yansıtmaması bakımından İslamiyet ve Türklük sıradan bir MHP’li için kolay kolay birbirinden ayırt edilebilir unsurlar değildir. Türklüğün yüceliği İslam ile şereflemesiyedir. İslamiyet ise en büyük hizmetkarına Türklerin İslamiyet’i kabulüyle kavuşmuştur. Aralarındaki kopmaz bağı rağmen MHP’nin kendi evrimi içinde İslamiyet ve Türklük arasında her zaman barışçıl bir ilişkinin tesis edildiği söylenemez. Özellikle parti içi iktidar mücadelesinde daha seküler bir Türkçülük ve İslam

10. Ziya Öniş, “Globalization, Democratization and the Far Right: Turkey’s Nationalist Party in Critical Perspective”, *Democratization*, Cilt: 10, Sayı: 1, (2003), s. 44.

11. Öniş, “Globalization, Democratization and the Far Right: Turkey’s Nationalist Party in Critical Perspective”, s. 44.

12. Gamze Avcı, “The Nationalist Party’s Eurosepticism: Party Ideology Meets Strategy”, *South European Society and Politics*, Cilt: 16, Sayı: 3, (2001), s. 441.

ile sentezlenmiş bir Türklük arasındaki ayrım hep belirleyici olmuştur. Bu ayrım CKMP'nin MHP adını aldığı 1969 kongresinden başlayarak günümüze değin sürmüştür. Öyle ki 1970-1992 arasında seküler Türkçüler parti içinde görece ikinci planda kalmış ve İslami duyarlılıklar ciddi manada ön plana çıkmıştır. Bu noktada İslami unsurun ne denli öne çıktığını görmek için 1970'lerin MHP'sinin "Kanımız Aksa da Zafer İslam'ın" ve "Ya Allah Bismillah Allahu Ekber" gibi popüler sloganlarını hatırlamak yeterlidir.

MHP içinde İslami duyarlılıkların daha fazla görünür olması üç farklı dinamikte analiz edilebilir: Birincisi İslam MHP ricali için geniş muhafazakar kitlelere ulaşmayı mümkün kılan pragmatik bir araçtır. İkinci olarak İslam komünizmle mücadeleye fikri bir arka plan sağlaması açısından oldukça ehemmiyetli bir rol üstlenilmektedir.¹³ Son olarak özellikle 12 Eylül'de ülkücü hareketin yaşadığı travmalarla baş etmede ve bir tür öz eleştiri mekanizmasının devreye sokulmasında İslam'ın katkısı ihmal edilemeyecek düzeydedir.¹⁴ Elbette MHP'nin İslamlaşma sürecini sadece partiye özgü iç dinamiklerin eseri olarak görmemek gerekir. Özellikle 1979'daki iki önemli gelişme (İran Devrimi ve SSCB'nin Afganistan'ı işgali) tüm İslam coğrafyasında genel bir İslami canlanmayı teşvik etmiştir. Bu canlanma Türkiye'deki pek çok toplumsal kesim gibi MHP'yi de etkisi altına almıştır. Öte yandan söz konusu İslamlaşma sürecinin hem BBP'nin kuruluşu hem de RP ile rekabet sebebiyle 1990'ların ortalarından itibaren MHP içindeki önemini yitirdiği görülür. Bir bakıma 1990'lar yeniden Türkçüleşme eğiliminin sesinin güçlü bir biçimde hissedildiği yıllardır.

13. Tanıl Bora, "Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi", *Türk Sağı Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*, ed. İnci Özkan Kerestecioglu ve Güven Gürkan Öztan, (İletişim Yayınları, İstanbul: 2012), s. 21.

14. Tanıl Bora ve Kemal Can, *Devlet, Ocak, Dergah: 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket*, (İletişim Yayınları, İstanbul: 2009).

MHP'NİN SEÇİM PERFORMANSLARI

MHP Alparslan Türkeş'in genel başkanlığında ilk seçim deneyimini 1969'da yaşamıştır. Bu seçimde sadece yüzde 3,02 oranında oy alabilmiş ve Parlamentoda bir sandalye ile temsil hakkı kazanmıştır. Bu veri ışığında MHP'nin selefi CKMP'nin oy oranının oldukça altında kaldığı görülmektedir. Çünkü CKMP 1961 seçimlerinde yüzde 13,95 oy almış ve Mecliste 54 milletvekiliyle temsil hakkı kazanmıştır. CKMP'nin önceki iki seçimle karşılaştırıldığında 1954 ve 1957 seçimlerine göre 1961'de ortaya koyduğu yüksek performans aslında biraz AP ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) ile birlikte 1960 İhtilali sonrasında faaliyetleri durdurulan ve kapatılan Demokrat Parti'nin (DP) mirasına sahip çıkma arayışının bir ürünü olarak görülebilir. Zira CKMP 1954 seçimlerinde yüzde 5,8 ve 1957 seçimlerinde ise yüzde 7,3 oranında oy elde etmiştir. Fakat her halükarda MHP'nin, selefinin girdiği seçimlerdeki başarısını göstermekten uzak kaldığı açıktır. Nitekim bu durum 1973 seçimlerinde de devam etmiştir. 1973'te MHP aldığı yüzde 3,38'lik oranı ile üç milletvekilliği kazanabilmiştir.

1973'ten sonra yapılan ilk seçimlerde MHP ciddi bir mesafe almıştır. Bunda partinin 1973 seçimlerinden sonra Süleyman Demirel liderliğindeki milliyetçi cephe hükümetlerinde yer almasının sağladığı pozitif motivasyon kadar Ülkü Ocakları etrafında toplanan gençlerin halkla kurduğu bağın sıkılaşmasının da tesiri olmuştur.

1980 Darbesi ise MHP'nin bir kez daha marjinalleşmesine yol açmıştır. Zira MHP darbeye birlikte kapatılmıştır. Kadrolarının önemli bir kısmı ise hapse girmiştir. Dışarıda kalanlar da 1983 seçimlerinden galibiyetle ayrılan ANAP içinde yer almayı tercih etmişlerdir. Zaten MHP çizgisini temsilen 7 Temmuz 1983'te kurulan Muhafazakar Parti 6 Kasım 1983 seçimlerinde yoktur. Onun yerine kurulan MÇP ise 1987 seçimlerinde sadece yüzde 2,92 oranında oy alabilmiştir.

TABLO 1. MHP’NİN GENEL SEÇİMLERDE ELDE ETTİĞİ SONUÇLAR

Yıl	Oran (Yüzde)	Sandalye Sayısı
1969	3,01	1/450
1973	3,38	3/450
1977	6,42	16/450
1983	-	-
1987 (MÇP adı ile)	2,92	0/450
1991 (RP ve IDP ile birlikte)	16,87	62/450
1995	8,18	0/450
1999	17,98	129/550
2002	8,35	0/550
2007	14,27	71/550
2011	13,01	53/550
2015 (7 Haziran)	16,29	80/550
2015 (1 Kasım)	11,9	40/550

1980 Darbesi sonrasında MHP’nin marjinallikle baş edebilmesi ancak 1991 seçimlerinin ardından gerçekleşecektir. MHP 1991 seçimlerine RP ve İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP) ile birlikte girmiş ve bu üçlü ittifak toplam yüzde 16,87 oy alarak 62 milletvekili kazanmıştır. Seçimden bir süre sonra 29 Aralık 1991’de Alparslan Türkeş ve 18 arkadaşı RP’den ayrılarak MÇP’ye katılmıştır. Kısa bir süre sonra MÇP’de baş gösteren huzursuzluk neticesinde Muhsin Yazıcıoğlu, Ökkeş Şendiller, Esat Bütün, İsmet Gür, Saffet Topraktaş ve Ahmet Özdemir MHP’den istifa etmiş ve BBP’yi kurmuşlardır.

MHP 1991’de kendi içinde yaşadığı bu bölünmeye rağmen 1995 seçimlerinde oyunu ciddi bir biçimde artırmış ve yüzde 8,35’lik bir oran elde etmiştir. Ancak bu oy artışı yüzde 10’luk seçim barajı sebebiyle Mecliste temsil imkanı kazanmaya yeterli gelmemiştir. 1995 ile 1999 seçimleri arasında MHP önce kurucu liderini kaybetmiş ve sonrasında oldukça çekişmeli geçen bir yarış neticesinde Devlet Bahçeli ile yoluna devam etmeye karar vermiştir. Bu yıllarda aynı zamanda siyasi gerilimler oldukça yüksek bir seyir izlemektedir. 28 Şubat 1997’de askerler bir postmodern darbe marifetiyle RP-DYP koalisyon hükümetini istifa etmek zorunda bırak-

mış ve merkez sağın iki partisi (DYP ve ANAP) arasında uzun süreli kavgalara şahit olunmuştur. Öte yandan bu yıllara özgü bir başka önemli gelişme Kürt meselesi bağlamında yaşanmıştır. Abdullah Öcalan yakalanmış ve böylelikle ülke genelinde milliyetçilik çok daha güçlü bir ivme kazanmıştır. Ayrıca daha önce de belirtildiği gibi 1999 seçimlerine gidilirken MHP ile merkez sağ arasındaki mesafe hayli azalmıştır. İşte bu konjonktür ve beraberinde getirdiği rüzgar MHP’nin 1999’da tarihindeki en yüksek oy yüzdesini elde etmesiyle sonuçlanmıştır. Yüzde 17,9’luk oy oranı ve 129 vekille temsil hakkı kazanan MHP seçim sonrası kurulan koalisyon hükümetinin üç ortağından biri olmuştur.

1999-2002 arasında hükümette yer almak MHP’ye pek de iyi gelmemiştir. Önce büyük bir deprem ardından ekonomik ve siyasi krizlerle geçen üç yılın neticesinde 2002’de Devlet Bahçeli’nin çağrısıyla yenilenen seçimler MHP’nin Parlamente’ye girememesiyle sonuçlanmıştır. Koalisyonun diğer iki ortağı (DSP ve ANAP) dışında DYP, Genç Parti ve Demokratik Halk Partisi (DEHAP) de Mecliste temsil hakkı kazanamamış ve 3 Kasım 2002’de yapılan seçimler sadece iki partiden müteşekkil bir Meclis aritmetiği ortaya çıkarmıştır.

MHP 2002’deki mağlubiyeti sonraki seçimlerde önemli oranda telafi etmiştir. Bir daha baraj sorunu yaşamadan 2007, 2011 ve 2015’te yapılan iki seçimi görece başarıyla tamamlayabilmiştir. 2007’de yüzde 14,27 ve 2011’de yüzde 13,01’lik bir performans göstermiştir. 2015 Haziran’ında yapılan seçimde ise MHP tarihinin en iyi ikinci sonucunu elde etmiş ve yüzde 16,29’luk oy oranıyla 80 milletvekili kazanmıştır. Bu başarılı sonuca rağmen MHP kısa bir süre sonra yenilenen seçimlerde benzer bir sonuç elde etmenin çok uzağında kalmıştır. 1 Kasım’da MHP’nin milletvekili sayısının yarı yarıya azalması hem Devlet Bahçeli’nin 7 Haziran sonrasında uzlaşmaya kapılılığı hem de kuşkusuz dönemin konjonktürüyle yakından ilişkilidir.

7 Haziran'da Devlet Bahçeli hiçbir siyasi partinin tek başına hükümet kuracak milletvekili sayısını elde edemeyeceğinin belirginleşmeye başladığı ilk anlarda MHP'nin hiçbir partiyle koalisyon hükümeti kurmayacağını deklare etmiştir. Ona göre seçmen 7 Haziran'da MHP için ana muhalefet partisi rolünü uygun görmüştür. Bu yüzden Parlamentoda temsil hakkı kazanan partilerin aralarında anlaşarak bir koalisyon hükümeti tesis etmeleri daha uygun olacaktır. Örneğin AK Parti ile HDP'nin ya da HDP'yi de yanlarına almak suretiyle AK Parti ve CHP'nin bir araya gelmesi daha münasiptir. Eğer hiçbir çözüm üretilemiyorsa Bahçeli seçimlerin yenilenebileceğini vurgulamıştır. Öte yandan PKK'nın ateşkesi sona erdirmesiyle 7 Haziran sonrasında yaşanan iktidar boşluğunu fırsata çevirmeye yönelik terör faaliyetleri büyük bir toplumsal ve siyasi kriz yaratmıştır.¹⁵ 1 Kasım'da terörü tırmandıran HDP kendi seçmeni tarafından cezalandırılmıştır. Diğer taraftan 7 Haziran'da MHP'ye oy veren milliyetçi muhafazakar seçmen ise istikrar motivasyonu ile tekrar AK Parti'ye yönelmiştir. Bu seçimde MHP'nin oy oranı yüzde 11,9'a gerilemiş ve elindeki vekil sayısı yarı yarıya azalmıştır.

2002 SONRASI MHP'NİN MUHALEFET SİYASETİ

3 Kasım 2002 seçimlerinden bu yana Türkiye AK Parti hükümetleriyle yönetilmektedir. AK Parti kurulduğu ilk günden beri girdiği her seçimde rakiplerini önemli bir farkla geride bırakmayı başardı. Rakipleriyle siyasi konjonktüre göre sert siyasi mücadeleye girerken yine bazı yakınlaşmalar da yaşandı. Diğer taraftan muhalefet partileri AK Parti'ye karşı çoğu kez ortak söylemlerle mücadele ettiler. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde CHP ve MHP "çatı aday" olarak gösterdikleri

15. Ali Aslan, "7 Haziran'dan 1 Kasım'a Türkiye'de Siyaset ve Seçimler", *SETA Analiz*, Sayı: 140, (Ekim 2015).

Ekmeleddin İhsanoğlu'nu birlikte destekledi. Dahası bu iki partinin sadece kurmayları değil tabanları da AK Parti karşısında pek çok seçimde iş birliği içinde hareket etti. Özellikle 2009 ve 2014 yerel seçimlerinde CHP'nin güçlü olduğu yerlerde MHP tabanından yer yer CHP'ye oy geçişi oldu. Aynı şekilde MHP'nin güçlü olduğu yerlerde de AK Parti'nin adayının karşısında CHP tabanı MHP'li adayları destekledi.

15 Temmuz'da FETÖ tarafından düzenlenen darbe girişimi MHP'nin belli konularda takındığı tutumun değişmesine sebep olmuştur.

İktidar-muhalefet ilişkileri kapsamında AK Parti ile MHP arasında 15 Temmuz 2016'ya kadar çoğunlukla gerilimli bir ilişki yaşandığını söylemek yanlış olmaz. Özellikle AK Parti'nin iktidara geldiği ilk yıllara damgasını vuran temel stratejiler bakımından MHP'nin tutumuna reaksiyoner ya da negatif bir dil hakimdi. AB'ye giriş süreci kapsamında Kopenhag Kriterleri'nin yerine getirilmesi amacıyla ortaya konan yasal düzenlemeler ve bunlarla ilgili Kıbrıs ve Kürt meselelerinde AK Parti'nin benimsediği stratejilerle MHP karşı olmuştur. Özellikle dönemin AB'ye uyum kapsamında yapılan yasal değişiklikleri bu eleştirilerin esas nesnesi olarak öne çıkmaktadır. Eleştirilerin temel dayanağı ise AB uyum yasalarıyla milli birliğin etnik ve azınlıkçı politikalar eliyle tahrif edildiği iddiasıdır.

AK Parti ile MHP'nin bu yıllardaki ikinci önemli karşılaşması MHP'nin 2007'de Meclise girmesi sonrasında yaşanmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçiminde yaşanan 367 krizi sebebiyle seçimler 2007'de yenilenmiş ve MHP bu vesileyle tekrar Parlamenteoya dönmüştür. MHP'nin Parlamenteodaki yerini almasını takiben Devlet Bahçeli ilk dikkate değer çıkışını Cumhurbaşkan-

kanlığı seçimleriyle ilgili tartışmalar esnasında yapmış ve yeni bir krizin yaşanmaması için MHP'nin Meclis sıralarındaki yerini alacağını belirtmiştir. Nitekim MHP'nin oylamalar sırasında Parlamentoda bulunmasıyla Abdullah Gül cumhurbaşkanı seçilebilmiştir.

2007'den başlayarak AK Parti iktidarlarının temel gündem maddeleri gözden geçirilecek olursa MHP ile AK Parti arasındaki ilişkinin seyrine dair genel bir tablo çıkarmak kolaylaşacaktır. 2007'den sonra AK Parti'nin gündeminde öncelikli olarak Kürt meselesinin çözümü, AB ile ilişkiler ve askeri vesayetle mücadele yer alıyordu. Bu kapsamda yeni bir anayasa yazılması gündemin önde gelen başlıkları arasında idi. Kürt meselesinin müzakeresi ve çözümün gündeme geldiği her seferde MHP'nin ciddi bir direnç gösterdiği açıktır. Meseleyi daha çok devletin güvenliği temelinde ele alan MHP için müzakere merkezli bir çözüm ancak çözülmeye yol açacaktır. Herhangi bir kültürel hakkın dile getirilmesi ya da tartışılması MHP tarafından olumsuz görülmektedir.

İkinci olarak askeri vesayetle mücadele adına açılan ve uzunca bir süre Türkiye'nin gündemini meşgul eden Balyoz ve Ergenekon davaları kapsamında da MHP'nin eleştirel bir tavır ve yaklaşım içinde olduğunu hatırlamak gerekir.

Üçüncü olarak MHP 2010'da yapılan referandumda da AK Parti'nin karşısında yer almış ve "hayır" için mücadele etmişti. Hatırlanırsa 12 Eylül 2010'da referanduma götürülen Anayasa paketi 1982 Anayasası'nda o güne kadar yapılan en köklü değişimi hedeflemişti. Bu değişikliklerin merkezinde ise Anayasa Mahkemesi ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yapısının yeniden düzenlenmesi yer alıyordu. Bunun dışında askeri yargının görev alanını daraltacak ve son olarak 12 Eylül rejiminin izlerini silecek bir dizi yasa önerisi dile getirilmişti. Bu genel çerçeveye sahip Anayasa değişikliği girişiminin oylandığı 12 Eylül 2010 referandumunda MHP "hayır"dan yana tavır almıştı.

2011 seçimleri sonrasında Türkiye iki önemli tehditle karşılaştı: Gezi Parkı Şiddet Eylemleri ve 17-25 Aralık FETÖ'cü yargı darbesi. MHP'nin Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'ne dair genel tavrı çok açık bir şekilde eylemcilere ve eyleme karşı mesafeli durmak olmuştur. Hükümetin sokak merkezli eylemler ve şiddet olayları aracılığıyla köşeye sıkıştırılması Bahçeli için siyaseten kabul edilebilir bir hamle değildir. Bu bakımdan eylemcilerin yanında yer almamıştır. Özellikle Abdullah Öcalan posterlerinin eylemcilerin ellerinde dolaştığı bir vasatta Bahçeli ülkücülerin sokağa çıkmalarını doğru bulmamıştır. Ayrıca Bahçeli'nin MHP'nin başına geçtiği günden bu yana ülkücülerini sokaktan uzak tutma çabası bu noktada sürmüştür. Öte yandan Bahçeli hükümete yönelik eleştirilerini Gezi Parkı Şiddet Eylemleri sırasında da muhafaza etmiştir. Bu kapsamda AK Parti iktidarının Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nin ortaya çıkışına sebep olan yanlış tutumlarından vazgeçmemesi Bahçeli'nin eleştirilerinin merkezinde yer alır.¹⁶

Gezi Parkı Şiddet Eylemleri sonrasında 17-25 Aralık 2013'teki soruşturmalar uzunca bir süre Bahçeli'nin AK Parti'ye yönelik eleştirilerinin ana kaynağını oluşturmuştur. Bahçeli 17-25 Aralık 2013 sonrasında özellikle de 2014 yerel seçimleri öncesindeki konuşmalarında sık sık iktidarı 17-25 Aralık'ta FETÖ yargı darbesi sürecinde yaşanan tartışmalara atıfla "yolsuzluk" ve "yozlaşma" temelinde eleştiri konusu etmiş ve "paralel yapı" iddialarına mesafeli yaklaşmıştır. Bu noktada Bahçeli bir bakıma FETÖ ile AK Parti arasındaki gerilimin ilk şiddetli tezahürlerinden birinde AK Parti karşıtı bir mevziye yerleşmiştir. Dahası 2014 yerel seçimleri sürecinde FETÖ'nün dolaşıma soktuğu "yolsuzlukların kapatılması amacıyla yargı bağımsızlığının ihlal edildiği" tezine destek

16. Hatem Ete ve Coşkun Taştan, *Kurgu ile Gerçeklik Arasında Gezi Eylemleri*, (SETA Yayınları, Ankara: 2013).

çıkarak AK Parti karşıtı tutumundaki ısrarını sürdürmüştür. MHP'nin 17-25 Aralık 2013 sürecinde temellenen bakış açısındaki ısrarı 7 Haziran ve 1 Kasım seçim beyannamelerinde de gözlemlenebilir. 17-25 Aralık'a söz konusu seçim beyannamelerinde yer vermek suretiyle MHP seçmenlerin hafızalarını tazelemelerini ve dolayısıyla AK Parti karşıtı bir tercihte bulunmalarını temin etmek istemiştir.¹⁷

Buraya kadar sıralanan unsurlar bakımından genel bir değerlendirme yapılacak olursa AK Parti'nin iktidara geldiği 2002 sonrasındaki pek çok karar ve uygulaması MHP tarafından sert bir biçimde eleştirilmiş ve reaksiyoner bir tepkiye maruz kalmıştır. Bu genel tespitin ilk istisnası 2007'deki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde görülmektedir. İkincisi ise MHP'nin Gezi Parkı Şiddet Eylemleri sırasındaki AK Parti açısından makul konumlanışıyla ilgilidir. Öte yandan MHP genel olarak AB Uyum Yasaları bağlamındaki düzenlemelere, 2010'daki referandumda ortaya konan yasal düzenlemelerin genel çerçevesine, Ergenekon ve Balyoz davalarıyla ortaya çıkan tabloya, Kürt meselesinin çözümü doğrultusunda müzakereyi temel alan her türlü teşebbüse ve son olarak siyasal sistem değişimine sürekli olarak direnç göstermiştir.

Bugünden geriye doğru bakıldığında MHP'nin AK Parti'ye yönelik zaman zaman sertleşebilen muhalefeti yüzünden bu iki parti arasında açılan mesafenin şimdilerde pek çok bakımdan kapandığı itiraz kabul etmez bir gerçektir. Ne AB ile ilişkilerde ne Kürt meselesinde ne de Ergenekon ve Balyoz davalarında AK Parti ve MHP o günlerdeki konumlanışlarında ısrarcı olmamışlardır. Sıralanan unsurlar bakımından değişen koşullarla birlikte AK Parti ve MHP'nin siyasi duruş ve olaylara bakış açılarında benzer çizgilere geldikleri söylenebilir. Özellikle 15

Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında FETÖ ile AK Parti arasındaki çatışmada MHP devletçi reflekslerle açık bir biçimde AK Parti'den yana tavır almıştır. Yani bir bakıma bugün AK Parti'nin MHP'ye ve MHP'nin de AK Parti'ye yaklaştığı bir siyasi vasatla karşı karşıya bulunduğu söylenebilir. Nitekim bu yakınlaşma bir seçim ittifakıyla sonuçlanmıştır.

15 TEMMUZ'DAN 24 HAZİRAN'A MHP

15 Temmuz'da FETÖ tarafından düzenlenen darbe girişimi MHP'nin belli konularda takındığı tutumun değişmesine sebep oldu. Özellikle Çözüm Süreci sonrası PKK'ya yönelik başlayan terör operasyonları ve milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılması gibi konularda MHP ile AK Parti arasında belli seviyede bir yakınlaşma meydana geldi. Bununla beraber MHP'li muhaliflerin Devlet Bahçeli'ye karşı gösterdiği direnç de Bahçeli'de kısmi olarak FETÖ tehlikesinin boyutlarına dair bir farkındalık oluşturdu. Bu noktada 15 Temmuz gecesi FETÖ tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi Bahçeli'nin bu tehlikeyi kavramasına sebep olurken bu kavrayış da 15 Temmuz sonrası AK Parti ve MHP arasında yeni bir siyasi iş birliği doğurdu.

Bahçeli ve MHP tabanı 15 Temmuz gecesine AK Parti ile birlikte en erken reaksiyon gösteren taraflardan biriydi ve Bahçeli siyasi iktidarın yanında olduğunu belirten ilk liderdi. Ülkücü taban ise Erdoğan'ın çağrısına uyarak sokağa çıktı ve darbecilere karşı doğrudan direndi. MHP'nin lider ve taban nezdinde gösterdiği bu direnç Yenikapı'da düzenlenen "Demokrasi ve Şehitler Mitingi"nde tasdik edildi ve Bahçeli 15 Temmuz'u "yeni bir istila denemesi ve yıkım hamlesi" olarak nitelendirdi. Bahçeli yine aynı şekilde 15 Temmuz gecesi püskürtülen darbe girişimini "Mondros'ta çerçevesi çizilip Sevr'de dayatılan imha planları 15 Temmuz'da yeniden gün yüzüne çıkarılmıştır" açıklamasıyla Türki-

17. Şükrü Balcı ve Onur Bekiroğlu, "The MHP's Lost Coalition Opportunity: Political Communication, Discourse and Strategies in the June and November 2015 Elections", *Insight Turkey*, Cilt: 17, Sayı: 4, (2015), s. 217.

ye'ye yönelik düzenlenen bir işgal girişimi şeklinde gördüğünü açıkladı.¹⁸

DEVLET BAHÇELİ VE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ

MHP 15 Temmuz sonrası süreçte de daha önce yaşanan kriz anlarında olduğu gibi kendini devletçi reflekslerle konumlandırdı ve “devletin güvenliği ve bekası” adına ve özellikle OHAL’in ilanı, sınır ötesi operasyonlar, devletin FETÖ’den arındırılması gibi güvenlikçi politikalarda AK Parti’yi destekledi ve desteklemeye de devam etmektedir. Bu noktada söz konusu desteğin en önemli sonucu ise 11 Ekim’de yaptığı çıkış oldu. Bahçeli, partisinin grup toplantısında yaptığı çağrıda Cumhurbaşkanı’nın fiili bir başkan gibi hareket ederek anayasal sınırlarını aştığını belirtti ve şu açıklamayı yaptı:

Türkiye Cumhuriyeti’nin beka mücadelesi verdiği bugünlerde siyasi iktidarın ve devletin en tepesinde bulunan Cumhurbaşkanı’nın hukukla ters düşmesi geleceğimiz açısından çok mahsurlu, çok tehlikelidir.

Bahçeli çözüm önerisi olarak anayasal bir değişikliğin yapılmasını savundu aksi takdirde ise Cumhurbaşkanı’nın resmi sınırlarına geri dönmesi gerektiğini söyledi.¹⁹ Bu açıklamanın ardından AK Parti ve MHP arasında kurulan komisyonların çalışmaları sonucu siyasal sistem dönüşümünü öngören bir Anayasa değişiklik paketi hazırlandı. Bu pakette Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan başkanlık temelli yeni bir siyasal sistem tasarlanırken aynı zamanda uzun yıllardır süregelen siyasal sistem tartışmalarına da somut bir çözüm sunuldu. Mecliste yapılan oylama sonucunda ise Anayasa değişiklik paketinin halkoyuna sunulması kararlaştırıldı. 16 Nisan’da

18. “Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAHÇELİ’nin, Yenikapı’da Düzenlenen ‘Demokrasi ve Şehitler Mitingi’nde Yapmış Oldukları Konuşma”, MHP, www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4120/index.html, (Erişim tarihi: 21 Haziran 2018).

19. “Bahçeli’den Başkanlık Sistemi Çıkışı”, NTV, 11 Ekim 2016.

gerçekleştirilen halk oylamasında paket yüzde 51,4 oyla kabul edilirken MHP de AK Parti ile birlikte “evet” cephesinde yer aldı.

Bu noktada MHP’nin 2000’lerden itibaren başlayan başkanlık sistemi tartışmalarına kayıtsız direnç siyasetinin son bulması oldukça önemlidir. Korku siyaseti üzerinden ve “federalizm”, “bölünme” gibi söylemlere müzakere yolu kapalı bir şekilde karşı çıkılan siyasal sistem değişikliğine yönelik söz konusunu tutumun bu denli radikal bir şekilde değişimi şaşırtıcı olarak değerlendirilebilir. MHP ve Bahçeli’nin başkanlık sistemine yönelik tavrının değişmesinde partinin devletçi refleksine dayanan iki temel sebep bulunmaktadır: Bunların ilki Bahçeli tarafından da defaatle belirtildiği gibi Türkiye’ye yönelen tehditlerdir. FETÖ, PKK/YPG, DEAŞ, DHKP-C gibi terör örgütleri ve bu örgütleri destekleyen küresel odakların Türkiye’ye yönelik saldırılarının püskürtülmesi ve bu odaklarla aktif mücadele edilmesi adına gelecekteki muhtemel kriz ve kaosların ortaya çıkmadan engellenmesi gerekmektedir. Var olan parlamenter sistemin en son 7 Haziran’da tecrübe edildiği gibi sistem tıkanıklıklarına yol açması, aktif bir şekilde sorunlara müdahil olmayı engellemesi sebebiyle seri karar alınabilen ve alınan kararların hızlı bir şekilde hayata geçirilebileceği yeni bir sistem Türkiye’nin bekası adına bir ihtiyaçtır.²⁰

İkinci sebep ise yine ilkiyle bağlantılı olarak Bahçeli’nin Türkiye adına güçlü bir liderliğe duyduğu ihtiyacı anlamasıdır. Olası bir kriz veya saldırı anında Türkiye’nin güçlü bir lider eksikliğinde dışarıdan müdahalelere açık ve savunmasız bir hale geleceği, bu tehlikenin ise her daim mevcut olduğu 15 Temmuz gecesi Bahçeli tarafından anlaşılmıştır. Bu durum ve özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın gösterdiği liderliğin önemi birlikte değerlendirildiğinde Bahçeli yine

20. “Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAHÇELİ’nin, Milletvekili Aday Tanıtım Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma”, MHP, www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4422/index.html, (Erişim tarihi: 21 Haziran 2018).

devletçi reflekslerle başkanlık sistemine yönelik tavrını değiştirmiş ve siyasal sistem değişikliğine önyak olmuştur.²¹

SEÇİMLERİN ERKENE ALINMASI VE CUMHUR İTTİFAKI

Bahçeli'nin 16 Nisan sonrası bir diğer önemli çıkışı ise seçim barajının düşürülmesi yönündeydi. Bu noktada AK Parti barajın düşürülmesi yerine seçim ittifaklarına yasal imkan sağlayan bir düzenleme teklifinde bulundu. Yine AK Parti ve MHP arasında kurulan komisyonlar arasında yapılan görüşmelerde seçim sistemi ve barajı değişikliği yerine partilerin seçimlere parti kimliklerini koruyarak bir ittifak çatısı altında girilmesi sağlandı. Yüzde 10'luk seçim barajı ise ittifak yapan partiler için kaldırılarak barajın doğrudan ittifakın toplam oyu üzerinden hesaplanması öngörüldü.

İttifak düzenlemesinin ardından Bahçeli Cumhurbaşkanlığı sisteminin bir an önce hayata geçirilmesi, kurumsallaşması ve Kasım 2019 seçimlerine giden süreçte yaşanması muhtemel krizlerin engellenmesi amacıyla 17 Nisan'da erken seçim çağrısında bulunmuştur.²² Bahçeli 2002'dekine benzer bir şekilde erken seçim tarihi olarak 26 Ağustos'u gösterirken AK Parti cephesi erken seçim yönünde oluşan beklenti ve belirsizliklerin giderilmesi adına seçimlerin 24 Haziran'da yapılmasına karar vermiştir. Bu noktada Bahçeli'nin yine önceki çıkışlarına benzer sebeplerle erken seçim çağrısında bulunduğu görülmektedir. Kasım 2019 seçimlerine on sekiz aydan fazla bir süre olmasına rağmen siyasal gündemi sürekli meşgul eden 2019 sonrası muhtemel sonuçlar, devletin yeniden yapılandırılması ve ittifak senaryoları gibi belirsizlikler üzerinden ilerleyen tartışmaların artması MHP tarafından tehlikeli görülmüştür. Buna ek olarak Türki-

ye'nin Suriye ve Irak'ta düzenlediği sınır ötesi operasyonların güçlü bir siyasi iktidara duyduğu ihtiyaç, yine aynı şekilde ekonomik açıdan yaşanan tedirginlikler bu sorunlara çözüm bulacağına inanılan Cumhurbaşkanlığı sisteminin en azından MHP adına bir an önce uygulanması ihtiyacını doğurmuştur.

Erken seçim kararının alınmasının ardından ise önceden kurulacağı Bahçeli tarafından belirtilen AK Parti-MHP ittifakı resmiyet kazandı. Bahçeli henüz ittifak düzenlemesi ve erken seçim kararı alınmadan yaptığı "Yenikapı ruhu" nun gereği olarak seçimlerde cumhurbaşkanı adayı göstermeyecekleri ve Erdoğan'ı destekleyecekleri açıklamasına paralel şekilde hareket etti ve AK Parti ve MHP ortak cumhurbaşkanı adayı olarak Recep Tayyip Erdoğan'ı gösterdi. Yine parlamento seçimlerine MHP tarafından "yerli ve milli ittifak" şeklinde tanımlanan Cumhurbaşkanlığı çatısı altında girilmesi kararı alındı.

MHP açısından AK Parti ile birlikte kurulan Cumhurbaşkanlığı'nın temel motivasyonu esas itibarıyla partinin 15 Temmuz sonrası yeniden kendini konumlandığı siyasi pozisyon ve önceliklerdir. 15 Temmuz'u siyasi bir milat olarak gören ve Türkiye açısından hiçbir şeyin 15 Temmuz öncesindeki gibi olamayacağını belirten MHP ve Bahçeli Cumhurbaşkanlığı'na da devletçi reflekslerle yaklaşmaktadır. Türkiye'nin 15 Temmuz ve sonrasında maruz kaldığı, gelecekte de devam edecek muhtemel saldırılardan zarar görmeden çıkması adına verilen mücadeleyi "beka meselesi", mücadele veren kadroları ise "yerli ve milli" olarak tanımlayan MHP'nin kendini aynı bakış açısını paylaştığı ve liderliğine güvendiği AK Parti ve Erdoğan yanında konumlandırılması bu bakış açısıyla tanımlanmalıdır. "Yenikapı ruhu" şeklinde adlandırılan bu yerli ve milli siyasetin keza Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle kurumsallaşması da ayrıca MHP adına ayrı bir motivasyondur. 24 Haziran seçimlerine Cumhurbaşkanlığı çatısı altında girilmesi MHP açısından bu şekilde değerlendirilebilir.

21. Nebi Miş, "Sistem Değişiminde Siyasal Yapıların Dönüşüm İmkani", *Star Açık Görüş*, 23 Ekim 2016.

22. "Bahçeli'den Erken Seçim Çağrısı, Tarih Verdi", *Hürriyet*, 17 Nisan 2018.

24 HAZİRAN SEÇİMLERİ: KAMPANYA VE ADAYLAR

MHP 26 Mayıs'ta düzenlediği toplantıyla hem seçim beyanamesini açıklamış hem de milletvekili adaylarını tanıtmıştır. Devlet Bahçeli'nin 26 Mayıs'ta yaptığı konuşmada ve açıklanan seçim beyanamesinde 15 Temmuz'u bir milat olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bahçeli ve MHP için 15 Temmuz'dan sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı açıktır. Bu durum 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyanamesi'nde şu şekilde ifade edilmiştir:

Nitekim hiçbir siyasi mülahazanın devletin varlığından öncelikli ve önemli olmadığı bu süreçte anlaşılmış ve milli menfaatleri önceleyen siyaset anlayışı "Yenikapı Ruhu" ile Türk siyasetindeki hakimiyetini pekiştirmiş, siyasi sistemin yeniden şekillenmesine giden yolu açmıştır.²³

Toplam sekiz alt başlıktan oluşan beyannamenin tümünde 15 Temmuz sonrası politik bağlamın MHP tarafından yorumlanma biçiminin etkisi açık bir biçimde hissedilmektedir. 15 Temmuz'u Türk devleti ve milletin bekasını tehdit eden son büyük kalkışma olarak gören Bahçeli'ye göre MHP "devlet ebed müddet" ve "millet ebed müddet" için, bir diğer deyişle devlet ve milletin bekası için bir "teminat"tır.

MHP 15 Temmuz'un tüm yönleriyle bir beka sorununa işaret etmesi bakımından hem FETÖ hem de PKK ve diğer terör örgütlerine karşı toplumsal, siyasi ve ekonomik bir uzlaşmadan yanadır. Bu kapsamda milli birliğin temini MHP'nin öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Bunun dışında "lider ülke Türkiye" için MHP bir medeniyet yürüyüşü önermektedir. Bu yürüyüşün manevi ilkeleri Türk-İslam kaynaklarından, kültürel temelleri ise kadim değerlerimizden alınacaktır. Ayrıca söz konusu medeniyet yürüyüşü vasıtasıyla "Türkiye kendine güvenen,

23. "24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyanamesi", MHP, s. 4, https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyanamesi_tam_web.pdf, (Erişim tarihi: 22 Haziran 2018).

kendi gücüyle ayakta duran, başı dik, karnı tok ve özgür insanların yaşadığı onurlu bir ülke" haline gelecektir. Böylesi bir yürüyüş acımasızlaşan küreselleşme olgusunun daha insani bir boyut kazanmasına, küreselleşmeden neşet eden adletsizliklerin azaltılmasına ve milletler arasındaki dayanışmanın artmasına kapı aralayacaktır.²⁴

24 Haziran seçimleri için MHP tarafından hazırlanan beyanname yukarıda da vurgulandığı üzere büyük oranda 15 Temmuz 2016'daki hain darbe girişimi sonrasında partinin konumlanma biçimi ve bu kapsamdaki faaliyet ve hamlelerine odaklanmaktadır. "Politikalarımız" başlıklı son bölüm dışarıda bırakılırsa beyannamenin tümünde MHP, AK Parti ile birlikte verdiği mücadelenin önemine değinmektedir. Bu kapsamda yapılan Anayasa değişikliğiyle yeni hükümet sisteminin yürürlüğe girmesi sürecine ve 17 Nisan 2018'de Meclis Grubunda yapılan toplantıdaki çağrı aracılığıyla seçimlerin yenilenmesinin önemine yönelik vurgular MHP'nin 15 Temmuz 2016 sonrasındaki konumlanma biçimini ve bu konumlanmanın ardındaki sebepleri anlamak bakımından hayati önem taşımaktadır.

Son olarak MHP'nin seçim beyanamesine dair bir noktanın daha altı çizilmelidir. Tıpkı diğer partiler gibi MHP de beyannamede yer alan "Politikalarımız" başlıklı bölümde seçmen için bir dizi vaade yer vermiştir. Bu vaatler beş alt başlık altında toplanmıştır: Bunlardan ilki "Akıllı Devlet ve Kamu Yönetimi"dir. İkincisi "Adalet" başlığında yer almaktadır. Diğerleri ise sırasıyla "Yolsuzlukla Mücadele", "Ekonomi" ve "Sanayileşme ve KOBİ" adıyla beyannamede bulunmaktadır. Bu başlıklar içinde en çok öne çıkan vaatler ise şunlardır:

- Ekonominin ihtiyacı olan alanlarda yapısal reformların hızla gerçekleştirilmesi
- Esnafın ve çiftçinin vergi ve prim yükünün hafifletilmesi

24. "24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyanamesi", s. 22.

- Çiftçinin kullandığı mazot üzerindeki vergilerin kaldırılması
- Şoför esnafına ve sağlık çalışanlarına yıpranma payı verilmesi
- Emniyet çalışanlarının özlük hakları ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi
- Üniversite giriş sınavının kaldırılması
- Şehit yetimlerinin tamamına iş hakkı verilmesi
- Atanamayan öğretmenlerin tamamının kademeli olarak atanmasını sağlayacak şekilde kadro ihdası yapılması
- Kadına yönelik şiddetin ve çocuk istismarının önlenmesi
- Kadına ve çocuğa karşı suçlarda cezaların ağırlaştırılması
- Adli yardım desteği sağlanması
- Dava açma zaman aşımının kaldırılması

Bunların dışında Devlet Bahçeli'nin birkaç kez yinelediği kader mahkumlarına yönelik af vadi de tartışma yaratarak dikkat çekmiştir.

MHP'nin 24 Haziran milletvekili genel seçimleri için gösterdiği adaylar üzerinde durmadan önce iki hususun altının çizilmesi gerekmektedir. Öncelikle MHP cumhurbaşkanlığı seçimleri için bir aday göstermedi. Seçimlerin yapılacağı tarih resmileşmeden çok önce söz konusu seçim için Recep Tayyip Erdoğan'a destek olacaklarını açıkladı. İkinci olarak 2015'te yapılan iki seçimden sonra şiddeti artan parti içi rekabet sebebiyle MHP'den pek çok isim partiden ayrıldı. Bu kapsamda MHP'nin ağır toplarının bir kısmı artık İYİ Parti'de siyasi faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca 24 Haziran seçimleri için hazırlanan milletvekili listesine bakıldığında İYİ Parti'ye gidenler dışında MHP listelerinde yer bulamayan başka önemli isimler de dikkat çekmiştir. Örneğin Oktay Vural ve Mehmet Parsak

gibi isimlerin liste dışı kalması sürpriz olarak değerlendirilirken Ekmeleddin İhsanoğlu ve Atilla Kaya gibi kişilerin adaylık başvurusunda bulunmaması dikkat çekmiştir.

Kesinleşen aday listelerine bakıldığında MHP adına en çok göze çarpan husus daha önce de vurgulandığı üzere ağırlığı olan birçok ismin çeşitli sebeplerle yokluğudur. Buna rağmen MHP listelerinde 35 mevcut milletvekilinin 22'sinin kendisine yer bulabildiği görülmektedir. Mevlüt Karakaya, Erkan Haberal ve Mustafa Kalaycı gibi tekrar aday gösterilen isimlerin dışında Yaşar Yıldırım, Hasan Kalyoncu ve Cemal Enginyurt gibi kişiler de MHP listesinde dikkat çeken milletvekili adaylarıdır. MHP listelerinde 79 kadın adaya yer vererek önceki seçimlere göre kadın aday sayısını artırmıştır. Kadın adaylar arasında genel başkan yardımcılarında Deniz Depboylu ile Kadın Kolları Genel Başkanı Nevin Taşlıçay dikkat çeken isimlerdir.²⁵ MHP listelerinde az da olsa gençlere de yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda Veli Oğuzhan Öztürk ve Ali Özkan MHP'nin 18 yaşındaki adayları olarak öne çıkmıştır.²⁶

24 Haziran seçimleri için MHP tarafından hazırlanan beyanname büyük oranda 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında partinin konumlanma biçimi ve bu kapsamdaki faaliyet ve hamlelerine odaklanmaktadır.

MHP'nin aday belirleme sürecinde öne çıkardığı öncelikler de dikkat çekmiştir. MHP'ye 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için 1.815 aday adayı başvuruda bulunmuştur. Aday adaylarına yönelik ilk inceleme hukukçulardan oluşan bir güvenlik soruşturması grubu tarafından

25. "MHP Aday Listesi YSK'ya Teslim Edildi: 79 Kadın Aday Var", CNN Türk, 19 Mayıs 2018.

26. "MHP'nin Aday Listesi Belli Oldu", *Hürriyet*, 18 Mayıs 2018.

gerçekleştirilmiştir. Aday adaylarının yasa dışı eylemlerde bulunup bulunmadığı, yüz kızartıcı suça bulaşp bulaşmadığı gibi konuları inceleyen grup asıl olarak FETÖ üyeliği üzerinden aday adayları hakkında detaylı bir inceleme yapmıştır.²⁷ İncelemeler sonunda 1.815 adaydan 89'u FETÖ, kadına şiddet ve dolandırıcılık gibi nedenlerle elenmiş ve yeni aday adayları listesi Devlet Bahçeli'ye sunulmuştur.²⁸ Adayların belirlenme sürecini Devlet Bahçeli yayımladığı genelgeyle netleştirmiştir. Teşkilat işleri ve hukuk ve seçim işlerinden sorumlu genel başkan yardımcılarıyla genel sekreterin yer aldığı Milletvekili Aday Adayı Değerlendirme Komisyonu marifetiyle milletvekili aday listeleri belirlenmiştir.²⁹ Aday belirleme sürecinde Devlet Bahçeli parti lideri olarak son sözü söyleyen isim olmuştur.

SONUÇ

MHP'nin devlet ve millete atfettiği kutsallık hareket kabiliyeti üzerinde her zaman belirleyici olmuştur. MHP'ye içkin bu sınır Türkiye'de 2002'den beri iktidarda olan AK Parti'nin uygulamak istediği politikaların önüne de pek çok kez çıkmıştır. Kürt meselesinden AB ile ilişkiler kapsamında yürürlüğe konan reform girişimlerine, Kıbrıs ile ilgili olarak yaşanan sorunlardan anayasa yazım sürecine ve bu kapsamda yapılmak istenen yasal düzenlemelere MHP ciddi itirazlar getirmiştir. Devlet ve milletin bekasını merkeze alma kabulünde temellenen bu itirazlar sebebiyle MHP'nin "siyasetçi bir siyaset" yürüttüğü, siyasetin alanını daraltıcı hamlelere kaynaklık ettiği ya da negatif bir siyaset dili benimsediği eleştirileri yapılmıştır.³⁰

27. "MHP'de Aday Adayı Referanslarına FETÖ Taraması" *Habertürk*, 9 Mayıs 2018.

28. "MHP'de Aday Adayı Sayısı 1815'ten 1726'ya Düşürüldü", *Akşam*, 12 Mayıs 2018.

29. "Bahçeli'den MHP Yöneticilerine Flaş Genelge", *Hürriyet*, 1 Mayıs 2018.

30. Mustafa Altunoğlu, "2015 Seçimleri ve Türkiye'de Hakim Parti Dönemi", *SETA Analiz*, Sayı: 145, (Aralık 2015).

Buna karşılık 15 Temmuz 2016 milat olmak üzere MHP liderliğinin son iki yıldır benimsediği stratejiyle oldukça farklı bir profil çizdiğini söylemek gerekmektedir. Elbette MHP lideri Bahçeli'nin siyasi tıkanıklığın önünü açan hamleleri 15 Temmuz 2016 sonrasında sınırlanamaz. Hem 2002 hem de 2007'de erken seçime gidilerek siyasi krizlerin aşılması Bahçeli'nin teşvikleriyle mümkün olabildiği. Kaldı ki 2002'de yapılan erken seçimlerde Bahçeli'nin MHP'si Meclis dışında kalmıştır. 2007'de Cumhurbaşkanlığı oylaması sebebiyle yaşanan krizin aşılması sonrasında yapılan seçim ise MHP'nin tekrar TBMM sıralarındaki yerini almasına kapı aralamıştır.

MHP lideri Bahçeli kritik anlardaki düşünce ve eylemleriyle önemli siyasi krizlerin aşılmasına aracılık etmiştir. Bu sebeple sadece negatif siyaset diline mahkum bir aktör olarak görülmemelidir. Dahası MHP'li gençleri sokaktan uzak tutması ve seçilmiş siyasi iktidarların ancak ve ancak halkın tercihi ve onayı ile yerlerinden edilebileceği vurgusunu kritik anlarda yinelemesi de pek çok kez yaşanması muhtemel krizlerin önüne geçici bir işlev üstlenmiştir. Bu bakımdan 2007'de Cumhuriyet mitingleri, 367 kararı ve e-muhtıra ile AK Parti'li bir ismin cumhurbaşkanı seçilmesinin engellenmesine karşı gösterdiği tavırla Bahçeli siyaseti tıkayan değil açan bir siyasetçi olmuştur.

AK Parti ile bundan sadece üç yıl önce hiçbir biçimde bir ortaklığın içinde yer almayan MHP'nin son dönemlerde bu tutumunu tümüyle terk ettiği görülmektedir. AK Parti ve MHP arasında tesis edilen iş birliğinin büyük oranda Devlet Bahçeli'nin pozitif tutumlarının bir ürünü olduğu söylenebilir. Her şeyden önce 15 Temmuz 2016 darbe girişimi kapsamındaki gelişmelerin Bahçeli'nin yaşadığı dönüşümün ardındaki asli unsur olduğu anlaşılmaktadır. Devlet ve milletin bekasını tehdit eden FETÖ ve benzeri terör odakları karşısında Bahçeli AK Parti'ye her bakımdan destek sunmayı parti geleneğinin bir gereği olarak görmüştür. Zira 15 Temmuz dar-

be girişimi Bahçeli için “parti çıkarlarının bittiği nokta”yı temsil etmektedir.³¹

İkinci olarak AK Parti ile MHP arasındaki mesafenin bir süredir başka vesilelerle de kapandığı açıktır. Kürt meselesinden AB ile ilişkilere, Suriye’de Türkiye’nin benimsediği stratejiler ve uyguladığı hareket planından AK Parti’nin son yıllarda öne çıkardığı yerli-millî siyaset söylemine kadar pek çok bahis esasında iki parti arasındaki mesafeyi hayli azaltan ve iş birliğini kolaylaştıran faktörlerin başında gelmektedir. Son olarak MHP içindeki çatışmadan ortaya çıkan sorunların ve bu sebeple yaşanan güç kaybının da Bahçeli’nin AK Parti ile ilişkisinin dönüşümüne tesir ettiği öne sürülebilir.

31. Burhanettin Duran, “Cumhurbaşkanlığı Sistemine Geçiş ve ‘Beka’ Meselesi”, *Sabah*, 20 Ocak 2017.

Tüm bunlara rağmen MHP’nin 24 Haziran seçimlerinde karşılaşılabileceği bazı güçlükler mevcuttur. Partinin yaşadığı güç kaybının muhtemel sonuçları Cumhur İttifakı ile belki önemli oranda telafi edilebilecektir. Ancak her durumda MHP’nin bir güçlük yaşaması muhtemeldir. Fakat uzun geçmişiyle birlikte düşünüldüğünde MHP’nin Türk siyasi hayatı içindeki öneminin onun nicel başarı ya da başarısızlıklarını aşan bir tarafı olduğu da malumdur. Bu yönüyle yaslandığı köklü geleneğin imkanlarını kullanarak MHP’nin içinde bulunduğu zor durumu önümüzdeki yıllarda aşması beklenebilir. Dahası 24 Haziran sonrasında Cumhur İttifakı’nın MHP’ye ziyadesiyle ihtiyacı olacaktır. Bu bakımdan MHP’nin varlığı ve gücünü koruyabilmesi önem arz etmektedir.

Bu analizde 24 Haziran parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerine doğru Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) siyasi konumu ele alınmaktadır. Seçimlere AK Parti ile birlikte Cumhur İttifakı çatısı altında giren MHP'nin 24 Haziran'a giden süreçte konumunun daha iyi anlaşılabilmesi için partinin kuruluşundan itibaren taşıdığı siyasi misyonun doğru anlaşılması elzemdir. Siyasi hayatı boyunca gerektiğinde devletin bekası için kendi gündeminden taviz vermekten çekinmeyen MHP bu anlayışının bir örneğini 15 Temmuz Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) darbe girişimi sonrasında da göstermiştir. Darbe girişiminin akabinde FETÖ ve PKK tehdidine karşı AK Parti ile birlikte "Yenikapı ruhu" misyonuyla hareket eden Devlet Bahçeli terör örgütlerinden gelen tehditler karşısında Türkiye'de hükümet sisteminin revize edilmesinin elzem olduğunu vurgulamıştır. Bu sebeple 16 Nisan 2017'de gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi referandumunda AK Parti ile birlikte değişikliğin gerçekleşmesi yönünde irade ortaya koymuştur.

Bunun akabinde seçim ittifakları sisteminin Meclisten geçmesi hususunda AK Parti ile birlikte hareket ederek yasanın onaylanmasını sağlamıştır. MHP'nin bu doğrultuda attığı son adım ise 2019'da gerçekleştirilecek seçimlerin 24 Haziran 2018'e alınmasında verdiği destektir. Dolayısıyla MHP'nin devletin bekasını önceleyen bu anlayışı Türkiye'de hükümet sistemi dönüşümünün önünü açmış ve yapısal sorunların çözümü için önemli bir referans olmuştur. Bu veriler ışığında analizde öncelikle MHP'nin geçmişten günümüze siyasal anlayışını özetleyen temel paradigmalara değinilmiştir. Akabinde 24 Haziran seçimlerine giden sürecin anlaşılması için 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında MHP'nin siyasi söylemi ve politikaları analiz edilmiştir. Son olarak ise MHP'nin 24 Haziran seçim sürecinde ortaya koyduğu temel söyleme odaklanılmıştır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org